

Cultuurhistorische wandeling Appel 2019

Verzamelpunt : Parkeerplaats NS-station, Nijkerk
Start- en eindpunt : Appelsestraat 11, Nijkerk (Appel)
Afstand : circa 7 km

De wandeling start vanaf de parkeerstrook langs de Appelsestraat ter hoogte van de onlangs gerenoveerde witte (woon)boerderij op nummer 11. Op ongeveer 25 m voor het erf van deze boerderij bevindt zich aan de rechterkant een klompenpad. Dit klompenpad is het begin van de wandelroute en loopt over de dekzandrug van de Hoge Eng naar een onverharde zijstraat van de Appelsestraat.

Links van het klompenpad is een houtwal met pal daarachter de restanten van de oude waterloop van de Appelsche Beek. Na 500 m komt u aan bij de nieuwe (verlegde) waterloop van de Appelsche Beek, die dwars door de dekzandrug van de Hoge Eng is gegraven.

Bij de Appelsche Beek gaat u linksaf en volgt het klompenpad, langs boerderij 'Het Bosch'. Na ongeveer 250 m bereikt u het onverharde deel van de Appelsestraat, waar u bij drie moerascypressen rechtsaf gaat richting boerderij 'De Ahof'.

Dekzandruggen

De dekzandruggen zijn ontstaan in de laatste ijstijd toen het klimaat wat milder werd en er begroeiing opkwam. Het zand is door de wind hier naar toe geblazen en is voor het grootste deel afkomstig uit de drooggevallen Noordzee en rivierbeddingen. De Hoge Eng ligt ongeveer 10 m boven N.A.P. (Ter vergelijking: het NS-station Nijkerk ligt 2,5 m boven N.A.P.)

Appelsche Beek

De bodem van de verlegde Appelsche Beek is, om niet teveel water te verliezen, gedeeltelijk bekleed met leem. In de zomer staat de beek meestal droog, maar tijdens een normale winter staat er 30 tot 50 cm helder water in.

Moerascypressen

Aan het eind van het klompenpad staan drie moerascypressen die een hoogte kunnen bereiken van 40 meter en 1.000 jaar oud kunnen worden. De moerascipres is een naaldboom die in de herfst zijn naalden (platte blaadjes eigenlijk) verliest. In de zomer lijkt het blad op dat van een taxus. Een taxus verliest zijn naalden echter niet en is dus ook in de winter groen van kleur. De moerascypres vormt soms op latere leeftijd lucht- of ademwortels, waardoor hij ook bij een wat hogere waterstand voldoende lucht kan krijgen. De moerascypressen die hier staan heeft de heer Van Beuningen (mede eigenaar van Landgoed Appel) gekregen op zijn 60^e verjaardag.

Boerderij De Ahof

Boerderij De Ahof is gebouwd omstreeks 1700 en is net als veel andere boerderijen in Appel jarenlang in het bezit geweest van de Abdij van Elten(D). De kloostergoederen werden bestuurd door een kellenaar (een soort rentmeester) die in de kloosterhof Kemna woonde. Op het erf van De Ahof stonden in het begin slechts een schaapskooi en een potstal. In de loop der jaren kwamen er steeds meer gebouwen bij, waardoor het een echt boerenbedrijf werd. Als laatste woonde hier de familie Rozendaal die de boerderij uitbouwde tot een modern melkveebedrijf met grote veestallen. Omdat de boerderij midden in een natuurgebied ligt waren er geen uitbreidingsmogelijkheden meer en is de familie in 2016 vertrokken naar Bunschoten. Door dit vertrek is de boerderij vrijgekomen en zal er een andere bestemming aan worden gegeven. Hetzelfde geldt voor de omliggende landerijen. Daarnaast bestaan er plannen om de schaapskooi om te bouwen tot gastenverblijf en het bouwen van een schuurwoning.

Voor het erf van boerderij De Ahof gaat u rechtsaf naar één van de met eiken omzoomde oprijlanen van de Kemna. Aangekomen op de Stortkamper- en Plassersteeg gaat u rechtsaf en passeert u aan de linkerzijde boerderij De Plas. Aan de rechterzijde ziet u landerijen die recent nog werden gebruikt voor het verbouwen van landbouwgewassen.

Boerderij De Plas

Boerderij De Plas dankt haar naam aan een meertje dat tot circa 1950 naast de boerderij was gelegen. Inmiddels is het meertje gedempt. De boerderij is begin 19e eeuw gebouwd.

Landbouwgewassen

De landerijen aan de rechterkant van de weg werden tot en met 2018 nog gebruikt voor het verbouwen van mais. Het afgelopen jaar is de grond niet meer bemest. Wel is er nog één keer mais verbouwd om nog zoveel mogelijk fosfaat uit de grond te halen. Op korte termijn worden deze landerijen omgevormd tot vochtige heide/bos en vochtig schraalland.

Na het passeren van boerderij De Plas volgt u de weg tot op de Oude Voorthuizerweg. Deze weg steekt u over en volgt daarna het klompenpad over de randwal langs de Oostereng tot aan de Woudweg.

Spoorlijntje

Het voormalige spoorlijntje, ook wel 'kippenlijntje' genoemd, lag hier van 1903 tot 1937 en liep van Ede via het NS-station Nijkerk naar de Arkervaart in het centrum van Nijkerk. Het laatste deel van dit spoorlijntje noemde men de Havenlijn. Het tracé van het 'spoorlijntje' is op diverse plaatsen nog duidelijk zichtbaar. Onder het tracé, ter hoogte van de T-splitsing met de Oude Voorthuizerweg, is ook nog een gietijzeren afvoerbuis zichtbaar, die twee slootjes met elkaar verbindt. Waarschijnlijk is deze meer dan 100 jaar oud. Tegenwoordig zou men hiervoor een stalen buis of betonnen buizen voor gebruiken. Vanwege de economische crisis is dit deel van de spoorlijn in 1937 gesloten.

Randwal

De randwal bij de Oostereng is ontstaan door opstuivend zand van afgeplagde heidevelden in de directe omgeving. Het stuifzand werd opgevangen en vastgehouden door de houtwal aan de oostkant van de eng. De randwal bereikte een hoogte van ongeveer 5 meter.

Aangekomen op (het verharde deel van) de Woudweg gaat u rechtsaf in de richting van de Schoenlapperweg. Deze weg oversteken en de route vervolgen via het onverharde deel van de Woudweg. Na 200 m passeert u aan de linkerkant een mysterieus bosje, bestaande uit ongeveer 20 Amerikaanse eiken. Sommigen denken dat dit een 'pest- of miltvuurbosje' zou kunnen zijn, maar tot nu toe kan niemand dat bevestigen .....! Verder is dit bosje in 2016 getroffen door een z.g. 'windval'. Voor de liefhebbers van geocaching ligt er een verborgen 'cache'. Na dit bosje vervolgt u de route over de zandweg en na 400 m slaat u bij een bosje beukenbomen rechtsaf richting Koeplas.

Pestbosje

Een pestbosje is een begraafplaats voor boerderijdieren die dood zijn gegaan aan de gevolgen van een besmettelijke ziekte zoals veepest of miltvuur. Opgraven is echter riskant omdat een miltvuur bacterie meer dan 100 jaar actief kan blijven.

Windval

Op 4 september 2016 is dit gedeelte van het landgoed getroffen door een windval met windsnelheden tot 160 km per uur. De storm duurde ongeveer 15 minuten en heeft een schade-spoor achtergelaten van 5 km (van de Zelderseweg naar de Nieuwe Voorthuizerweg) met een breedte van ca. 150 m. Inmiddels zijn bijna alle omgewaaide bomen afgevoerd. Enkele zijn nog blijven staan om de herinnering levend te houden.

Geocaching

In dit gebied wordt ook veel aan geocaching gedaan. Geocaching is een hobby waarbij men met een GPS apparaat middels coördinaten op zoek gaat naar een cache ('schat'), die daar door anderen is verborgen.

Bij de Koeplas aangekomen gaat u rechtsaf en blijft u het pad volgen langs de onlangs afgeplagde heide. Bij de Dusschoterweg gaat u rechtsaf richting de Schoenlapperweg. Deze weg steekt u over naar de Oude Voorthuizerweg. Rechts in het bos bevinden zich nog restanten van rabatten. Na ongeveer 800 m passeert u aan de rechterkant de plaats waar tot aan het midden van de 19^e eeuw kloosterhof Kemna was gelegen.

Koeplas

De Koeplas is een gegraven plas in de vorm van de letter U en wordt gevoed door kwelwater uit het hoger gelegen Veluwemassief. In dit water zitten weinig voedingsstoffen, zodat de plas

niet snel dichtgroeit. Er leven verschillende soorten kikkers, padden en libellen. Ook groeien er bijzondere planten zoals: klokjesgentiaan, kleine zonnedauw, waternavel etc.

Rabatten

Rabatten zijn langwerpige grondophogingen, gelegen tussen greppels. De grond die uit de greppels afkomstig is wordt gebruikt om de rabatten mee op te hogen. In de bosbouw werd deze methode gebruikt om droge stroken grond te verkrijgen, waarop dan bomen geplant konden worden. De greppels dienden voor de ontwatering.

Kloosterhof Kemna

Vanuit de kloosterhof Kemna hield een kellenaar (een soort rentmeester), van het klooster uit Elten (D), toezicht op de eigendommen van het klooster. In 1803 heeft de Nederlandse Staat alle eigendommen in beslag genomen en later verkocht aan Nederlandse particulieren. Thans bezit de familie Van Beuningen meer dan 300 hectare van de landgoederen in Appel. Omstreeks 1850 is de kloosterhof Kemna gesloopt en ongeveer een halve eeuw later volgde in 1930 de naastgelegen boerderij.

In de omgeving van de kloosterhof Kemna en een nabijgelegen schaapskooi heeft ruim 100 jaar geleden een gruwelijke moord plaatsgevonden, waaraan alle Nederlandse Nieuwsbladen aandacht hebben besteed.

Om één en ander te duiden gaan we terug naar het jaar 1912, het jaar van de ramp met de Titanic die in de nacht van 14 op 15 april 1912 op een ijsberg voer en zonk.

Twee weken later werd op dinsdag 30 april 1912 de 82-jarige schaapherder Cornelis van Harten, nabij de halte van het 'kippenlijntje', vermoord door de 27-jarige boerenknecht G. van Kommer uit het nabijgelegen Zwartebroek. De boerenknecht had trouwplannen maar geen geld om zelf een boerderijtje te beginnen. Hij meende dat de schaapherder veel geld bij zich droeg en wilde zich dat toe-eigenen.

Op vrijdag 3 mei 1912 (de 3^e dag na de moord) ging G. van Kommer naar het gemeentehuis in Barneveld om te trouwen. Omdat men het vermoeden had dat hij van de moord iets meer kon weten, nam de burgemeester van Barneveld hem een streng verhoor af. Tijdens dit verhoor legde hij al spoedig een volledige bekentenis af.

De dader werd, na met het lijk te zijn geconfronteerd, 'gevankelijk afgevoerd'.

Op 22 juni 1912 werd de moordenaar 'overeenkomstig den eisch van het Openbaar Ministerie veroordeeld tot een gevangenisstraf van twintig jaren'. De dader werd na zijn veroordeling overgebracht naar de gevangenis in Leeuwarden.

Meelijwekkend was de toestand van het bruidje, die niet geweten schijnt te hebben met welk een monster zij bijna in het huwelijk was getreden.

Cornelis van Harten was overigens niet de enige inwoner van Nederland die in 1912 om het leven kwam door een z.g. 'levensdelict'. Volgens het CBS waren dat er 32 op een bevolking van circa 6,1 miljoen inwoners.

Na deze tussenstop gaat de tocht verder over de Oude Voorthuizerweg richting Appel en treft u na ongeveer 300 meter een gerestaureerde schaapskooi aan. Schuin daarachter staat een in authentieke stijl herbouwde (woon)boerderij.

Gerestaureerde schaapskooi

De gerestaureerde schaapskooi diende tot voor kort als kantine en opslagplaats van gereedschap voor enkele vaste medewerkers en een 10-tal vrijwilligers van Landgoedwerkgroep Appel. De vrijwilligers zijn één keer per 2 weken een ochtend actief op het landgoed en verrichten daar wisselende werkzaamheden in de vrije natuur. Belangstellenden kunnen zich nog steeds aanmelden bij Onno de Vries (coördinator) via telefoonnummer 06-39640546. Recent is de bestemming van deze schaapskooi gewijzigd in gastenverblijf voor de familie.

Vanaf de schaapskooi vervolgt u de weg over een afstand van circa 200 m, waarna u linksaf gaat naar het onverharde deel van de Appelsestraat. Na 45 m gaat u bij het straatnaambord 'Appelsestraat 13' rechtsaf. Na 450 meter bereikt u het eindpunt van de wandeling.

Gijs Moesbergen & Annette Esveld
Voormalige vrijwilligers van Landgoedwerkgroep Appel

Blauw: Gijs

Groen: Annette